

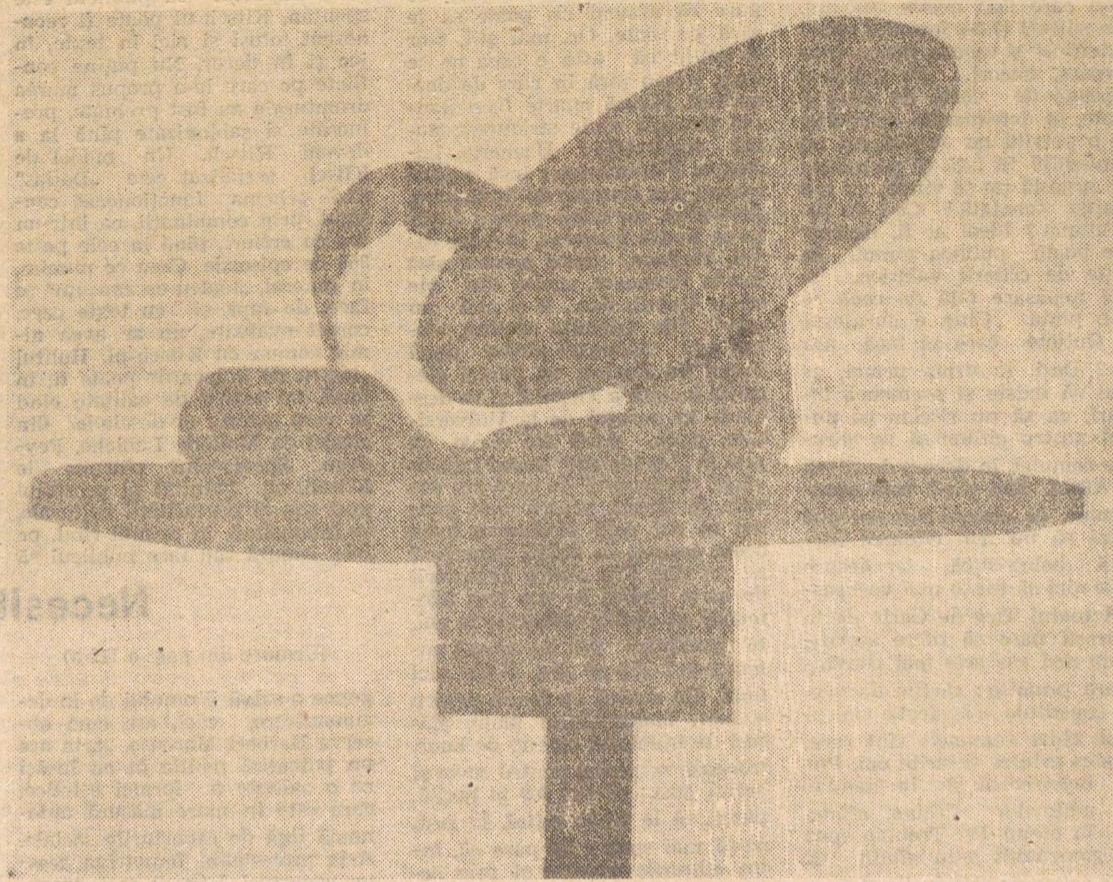
Sinteze

LITERARE-CRITICE-SOCIALE

SAPTAMINAL EDITAT
DE S.C. „DEȘTEPTAREA”
S.A. BACĂU
Coordonator:
Constantin CALIN
Nr. 3 (52)

Distributii pentru un rol

O mină de băcăuani au participat sâmbătă 6 iunie la primul simpozion de estetică desfășurat în orașul nostru. De ce atât de puțini? Înfi, pur și simplu, pentru că nu există deprinderea reflecției estetice. Apoi, fiindcă însuși termenul de „estetică” e însoțit de prejudecăți, provoacă confuzii sau intimidă. Iar când un asemenea colocviu își propune să dezbătă — nici mai mult, nici mai puțin — „Starea esteticului în lumea de azi”, recitul e aproape inevitabil, chiar și la inși care în alte ocazii manifestă curiozitate intelectuală. Trecind peste aceste circumstanțe nestimulatoare, invitații și-au onorat calitatea de specialiști. Foarte activ, dl. Grigore Smeu a relevat „câtările (dramatice) de sine” ale esteticului, demonstrând că „are în inimă” multele și complicatele probleme ale acestui domeniu. Dl. Alexandru Surdu, membru corespondent al Academiei Române și redactor-șef al „Re-

NECESITATEA ESTETICULUI

Civilizația noastră evoluează spre o civilizație estetică. După ce era tehnologică a dus până la consecințe inimaginabile eficacitatea industrială, dar a dus și la alienarea omului atât de accentuată încât conflictul cu natura pare de nerezolval, societatea postindustrială care se profilează nu va putea exista fără estetic, fără acea dimensiune care să-i confere confortul spiritual pe care-l oferă omului natura în zorii civilizației.

Designul, definit de Victor Papanek drept „instrumentul cel mai puternic pus vreodată în mâinile oamenilor, permițând acestora să modifice mediul propriu și prin urmare pe ei înșiși”, devine omniprezent în lumea obiectelor, umanizându-le, adăugându-le pe linga eficacitatea tehnică acea dimensiune estetică necesară, care face ca mediul artificial în care trăiește omul contemporan să-i devină tot atât de familiar ca spațiul mioritic din care descinde.

Prin dimensiunea sa estetică, și arta se angajează în această e-

Ioan NEACȘU

(Continuare în pag. a IV-a)

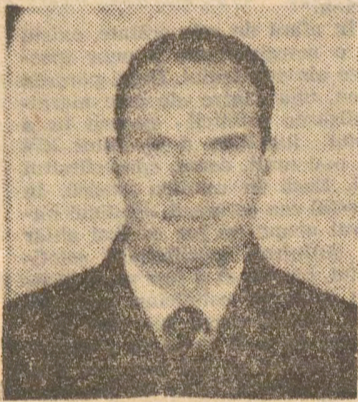
• Gheorghe Zărnescu: Soarele și luna

Foto: Dorin DODITA

(Continuare în pag. a IV-a)

„Filosofia marxistă n-a fost o filosofie a poporului român”

• Interviu cu dl. Alexandru SURDU, membru corespondent al Academiei Române •

— Domnule academician, v-aș propune să disociați, la începutul acestui interviu, între filosofia de profesie și profesurul de filosofie, noțiuni în jurul cărora — interesat sau nu — s-a perpetuat o anume confuzie. Avem azi o filosofie românească? Pe cine conținem în acest domeniu?

— Distincția între filosofii profesioniști și profesorii de filosofie a fost marcată, clar, în special de către Schopenhauer, care era un bun filosof, creator. Insuccesul pe care el l-a avut ca profesor de filosofie l-a făcut să „ridice această problemă, care de atunci și până în zilele noastre s-a tot dezbătut. Acum e limpede, să zicem, că există filosofi de profesie fără a fi profesori, și există și profesori de filosofie care în același timp sunt buni filosofi (Hegel, de pildă). Există și cazuri în care profesurul de filosofie e numai bun profesor și nu e creator, și există și cazuri de buni filosofi — de exemplu, Lucian Blaga — care nu s-buni ca profesori. G. Bogdan-Duică s-a opus ca Blaga să fie numit profesor la Universitatea din Cluj și cit timp a trăit n-a fost de acord cu acest lucru. După ce Blaga a ajuns profesor, cursurile sale au fost destul de penibile: își citea propriile lu-

crări. Nu avea nici tact pedagogic, nici o înclinare deosebită pentru expunere. Autorul Trilogiei cunoașterii n-ar fi avut nimic de pierdut dacă ar fi renunțat la profesorat și s-ar fi ocupat, mai mult decît a făcut-o, cu filosofia, căci au venit zilele triste ale comunismului cînd n-a mai putut să-și termine sistemul. Pe de altă parte, am avut profesori de talia lui Nae Ionescu, care erau foarte buni ca expozitivi, dar care stăteau mai slab ca creații, ale căror lucrări au rămas ca lucrări pedagogice. Părerea mea este că concepțiile despre filosoful profesionist creator și profesurul de filosofie se pot împăca. În zilele noastre, cel puțin la Iași și la Cluj, spre deosebire de București, unde există și Institutul de Filosofie, profesorii sînt și filosofi. La Iași, de exemplu, sînt doi profesori de filosofi — Petru Ioan și Teodor Dima — care fac în același timp și munca de dascăl și cea de creatori. Profesorul lor Petru Botezatu a lucrat tot în felul acesta. La Cluj, Andrei Marga practică exact același tip de filosofie: pedagogică și creatoare. Deci, numai la București există filosofi și profesori de filosofie. Dar la Institutul de Filosofie nu sînt niște filosofi prea deosebiți, marcați superior, să zicem, cadrele universitare, dimpotrivă, lucru care s-a văzut și în alegerile la Academie. Academia s-a orientat nu spre cercetătorii de la Institutul de Filosofie, care nu prea au operat, ci spre profesorii de filosofie care au știut să imbine cele două lucrări.

Intrebarea dv. dacă există o filosofie românească azi pare să exprime o îndoielă. Tendința, pe care am întîlnit-o adesea, de a denigra filosofia românească, de a disprețui trecutul nostru filosofic, de a reîncepe totul de la zero, nu mi se pare deloc corectă. Occidentul, cu care se face

mereu comparație, are alte probleme decît avem noi. Disprețul actual din Occident pentru filosofie nu se potrivește cu condițiile noastre. Există anumite zone de civilizație saturate de filosofie, cum erau saturate (după Newton, de exemplu) și de fizică. În România, după decenii de întrerupere a contactelor cu Occidentul, multe lucruri sînt încă noi. Ne aflăm nu o dată în postura de a considera noutăți lucruri care la ei au fost epuizate și banalizate. Or, filosofia auten-

„Trăim o epocă de largi deschideri către filosofie”

tică înseamnă o trecere prin propria conștiință, nu numai a unui individ, ci a unei națiuni. Filosofia clasică germană e germană nu numai prin problematica ei dar și prin modul în care s-a construit, prin faptul că un întreg popor s-a identificat cu acest mod de a gândi. Numai astfel s-a putut ajunge la un sistem ca al lui Hegel. Părerea mea e că noi românii trăim o epocă de deschidere spre filosofie. Observ că, chiar în cadrul concurenței cu alte genuri de literatură, cartea de filosofie se vinde, e căutată. Asta și pentru că filosofia a fost interzisă, deși s-a crezut că se face prea multă filosofie. Filosofia care se făcea nu era o filosofie de calitate. Filosofia marxistă n-a fost o filosofie a poporului român. Și dacă mai credem în înaintași, trebuie să credem în primul rînd în Constantin Noica, care vorbea de „sentimentul românesc al ființei”. Dacă există un sentiment românesc al ființei — și părerea mea e că există —, atunci înseamnă că noi avem ceva de spus.

— Ne întîlnim, însă, tot mai des, cum știți, și cu opinia că „specificul național” e o noțiune de secolul al XIX-lea, depășită, de care n-ar mai trebui să ne cramponăm acum, la finele secolului al XX-lea. Si-apoi să nu uităm că însuși Emil Cioran a ironizat teza lui Noica...

— Cei care contestă că ar exista un sentiment românesc al

ființei, contestă, de fapt, însăși ființa națională a românilor. Oamenii de știință care s-au ocupat cu microsociologia, urmărind fenomenele vieții sociale pînă la celula acesteia, familia, au constatat prezența în fiecare comunitate a unor particularități (psihice, lingvistice etc.) care demonstrează că anumite noțiuni ca „rasă”, „naționalitate” au o bază și n-au să dispară niciodată. Există rase și vor exista rase; există națiuni și vor exista națiuni; există state și vor exista state. Statele nu se confundă cu națiunile. Ele au fost obținute prin diverse convenții, care se pot schimba. Poți să muți granița cînd la Nistru, cînd la Prut, dar pe moldoveni numai dacă îi extermini nu mai sînt români. Românii se deosebesc clar atât de popoarele din jurul lor, cît și de celelalte popoare române, întrucît au trăit izolați de ele. De aceea cred că au dreptate cei care, începînd cu Nae Ionescu, au vorbit de un „sentiment românesc al ființei”.

— Care sînt sau ar trebui să fie temele filosofiei românești în momentul de față?

— În primul rînd ar trebui făcută o reînnoire. Unul din domeniile de reînnoire este filosofia artei. La noi, din 1948, nu s-a mai făcut filosofia artei. Nu s-a făcut nici filosofia naturii, nici filosofia dreptului. Disciplinele acestea trebuie ridicate din nou la nivel filosofic. Asta înseamnă a avea o atitudine critică față de ele. Or, în regimul trecut, ce filosofie a dreptului să faci cînd toate legile se dădeau de sus în jos și nu le comenta nimeni? Eventual puteai să le lauzi, atîta tot. Dar nici asta nu mai era necesar, întrucît uneori lauda excesivă se interpreta ca o ironie. Mai era apoi epistemo-

„Trebuie să ne raportăm filosofic la toate domeniile”

logia, care în varianta marxist-leninistă ajunsese la un fel de comentariu foarte penibil al științelor. Epistemologia aceasta era un fel de teorie marxistă a

cunoașterii științifice, elaborată de oameni care, de fapt, nu făcuseră nimic în știință. Filosofia științei este altceva: trebuie să vedem locul științei, semnificația ei ș.a.m.d.

— N-ar fi necesară și o restructurare a stilului de expunere, o altă „scriitură”, pentru ca filosofia să aibă un „impact” puternic asupra publicului?

— Intotdeauna filosofile autentice au avut un asemenea impact, prin însuși faptul pe care l-am menționat că ele sînt un fel de dare de seamă asupra conștiinței unui popor. Or conștiința materializată în forma unui sistem filosofic este intotdeauna atractivă și captivantă. Nu trebuie neapărat un stil de popularizare, cum s-a folosit înainte. Sigur că stilul tehnicizat s-a discreditat foarte mult. La noi, de exemplu, logica simbolică s-a discreditat din cauza modului în care a fost predată la Facultatea de

„Unii se consideră mari savanți pentru faptul că nu se înțelege nimic din ceea ce spun”

Filosofie din București printre profesorii contestați au fost și cei de logică. Practic ei nu făcuseră politică, dar au predat logica într-un asemenea hal încît s-au scribit studenții de ei. Asta ce înseamnă? Înseamnă că nu știi să te adresezi. Filosofia trebuie neapărat să fie conceptuală. Dacă încopi să scrii formule pe tablă și nu poți să le exprimi verbal, ceva e în neregulă. Înseamnă că nu poți să conceptualizezi. Pretenția de a face matematică, tehnică de calcul, informatică la filosofie e exagerată. Adesea un student care a venit la filosofie toarnă de astea a fugit. Și dacă ei nu e în stare să le învețe, atunci un cititor obișnuit cu atât mai puțin le va a-grea. În Occident există reviste de logică simbolică care sînt ei-

Interviu realizat de
Constantin CALIN

(Continuare în pag. a V-a)

